

Önsöz

Göç ile Çok Boyutlu Karşılaşmalar

Gözde KIRAL UÇAR¹, Meriç KÜKRER² & Özgür UÇAR³

ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters Volume 8/ Co-editors

 ¹ PhD., Asst. Prof., Çanakkale Onsekiz Mart University- Psychology

 ² Research Assistant, Ankara University- Social Anthropology

 ³ Researcher, Martin Luther Universität-Halle-Wittenberg- Philosophy

Özet

Bu sunuşta, göç kavramının önemi ve onun çok boyutlu yapısı kısaca analiz edilmiştir. Ayrıca, göçün kavramsal, yerel, uluslararası, küresel, psikolojik, politik, hukuki ve eleştirel gibi farklı boyutları arasındaki ilişki tartışılmıştır. *ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*'ın 8. Sayısının ortak editörleri olarak Kırıl Uçar, Kükrer ve Uçar, bu sayıda yayımlanan makaleleri ve onların göç çalışmaları alanına yaptıkları değerli katkıları takdim ediyorlar.

Anahtar Sözcükler: Göç; Sosyal Bilimler; Disiplinlerarası; Çok boyutlu

Preface

Multi-Dimensional Encounters with Migration

Abstract

In this preface, the importance of the concept of migration and its multi-dimensional structure are shortly analysed. Also, the relations between different dimensions of migration such as conceptual, local, international, global, psychological, political, juridical, and critical, are discussed. Kiral Uçar, Kükrer, and Uçar, as the co-editors of ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters- Volume 8, introduce the articles published in this volume and their worthwhile contribution to the field of migration studies.

Keywords: Migration; Social Sciences; Interdisciplinary; Multi-Dimensional

---

Corresponding Author : Gözde KIRAL UCAR
Canakkale Onsekiz Mart University, Psikoloji Bölümü, Çanakkale, Türkiye

E-mail : gozdekiral@comu.edu.tr

Manuscript received : 15 October 2018

Revised manuscript accepted : 16 December 2018

Göç ile Çok Boyutlu Karşılaşmalar

Dünya günümüzde yeniden bir dönüm noktasında. Belki de, bu “dönüm noktasında olma”, ya da başka bir ifade ile istisna hali² dünya için şimdilerde ‘olağan’laşmış bir durum. Daha da kötüsü, bu 'istisna hali'nin yakın gelecekte ortadan kalkacağına dair bir işaret de görünmüyor. Yaygınlaşan yoksulluk, yoğun çatışma hali ve savaşlar, derin bir kutuplaşma ve sonucunda kronikleşen, içinde bulunduğumuz zaman ve bizi bekleyen geleceğe dair, büyük bir umutsuzluk hali insanlığın büyük çoğunluğunu etkiliyor. Popülizm, aşırılık ve köktencilik vasat ve can sıkıcı bir hâkimiyet mücadelesine sahne olan mevcut güncel politika içinde, insanlığın yüzlerce yıllık adalet, eşitlik ve özgürlük ideallerine yönelik arayışlar her geçen gün daha da güçleşiyor. Tüm bu temel ve yapısal sorunların yanında ve dahası kökeninde 200 yıl önce yaklaşık 1 milyar olan ve BM verilerine göre günümüzde 7,5 milyarı geçtiği belirtilen dünya nüfusunun olduğu tespit edilmekte iken yüzyıl içinde de bu sayının 11 milyarı aşması bekleniyor (United Nations, 2017). Buna dünyanın daha temel ve acil problemleri olan iklim ve çevre ile ilgili sorunlarını da eklediğimizde, daha karamsar bir tablonun karşısında durduğumuzu söyleyebiliriz. Bu nahoş tablonun çıktısı olarak tespit edebileceğimiz, yerkürenin tüm eksenlerinde gerçekleşen büyük yer değiştirmelerin, yani ‘göç’ün yapısını, işleyişini ve özelliklerini anlamaya çalışmak, başta felsefe ve sosyal bilimciler olmak üzere, birçok bilim insanının önde gelen gündem maddesini oluşturmaktadır.

İnsanlığı kuran, kültürleri biçimlendiren ve uygarlığı inşa eden temel bir dinamik olarak göç, insanlık tarihi kadar eski ve tüm insan edimleri gibi çok boyutludur. Yeryüzündeki yerlerini arayan insanların bu sonu gelmeyen arayışı, çağımızın küreselleşme süreçleriyle daha da karmaşıklaşmıştır. Batı ve Doğu, Kuzey ve Güney arasındaki kronik gerilim ve çatışmaların bir yansıması olarak da okunabilecek ‘göç’ olgusu, tüm ortaya çıkış biçimleriyle bireylerin, toplulukların ve çevrenin üzerinde derin ve silinmez izler bırakmaktadır. Buradan hareketle, ‘göçmen’, ‘mülteci’ ya da ‘sığınmacı’; hangi statüde olurlarsa olsunlar, göçün yükünü taşıyan bireylerin taşıdıkları bu izlerin okunmasında, tanımlanmasında ve yaraya dönüşmesine engel olacak olanakların aranmasında felsefe ve sosyal bilimlere çok büyük görev düştüğünü ifade etmek mümkündür.

---

² "İstisna hali" kavramı için karşılaştırmalı bir analiz için, bkz. Kulak, Ö. (2015). İstisna Hali Kavramına Bir Giriş. Retrieved Ocak 01, 2018, from <https://viraverita.org/yazilar/istisna-hali-kavramina-bir-giris>.

Dünya ekonomisini, sosyolojisini ya da politikasını tartışmak istediğimizde; örneğin vatandaşlık kavramından, milliyetçilik söyleminden, kapitalizmin krizinden söz ettiğimizde ya da grup süreçlerinin veya iklim değişikliğinin bir analizini gerçekleştirmeye çalıştığımızda 'göç' olgusunun etkilerine değinmeden söze başlamanın mümkün olmadığını söyleyebiliriz. Bu bakımdan göç olgusu, vurguladığımız çok boyutlu yapısıyla; elbette küresel ve yerel, legal veya illegal, gönüllü ya da zorunlu ikiliklerine sığdırılamayacak denli geniş, bu boyutları da aşan, çok derinlikli etkiye sahip bir konudur. Bununla birlikte, yerelden küresele bir hat çizebilme amacıyla odağımızı Türkiye'de tutarak olgunun iç içe geçmiş kavramsal, yerel, uluslararası, küresel, psikolojik, politik, hukuki ve eleştirel boyutlarının etkileşimleri çerçevesinde bir analizini sunmaya çalıştığımız bu sayımızda göçün temel birçok boyutuna dokunabilmeyi amaçladık.

Tarihi bir göç coğrafyası olarak Anadolu ve Trakya'nın, dünyada en çok göçmen/mülteci/sığınmacı/misafir bulunduran ülke olması elimizdeki en önemli veri (Summers, 2018). Hali hazırda, kendi içindeki birçok yapısal sorunla başa çıkmakta zorlanan ülkenin kamusal alanına dâhil olan bu geniş nüfusun gelecekte azalacağına dair herhangi bir işaret henüz görünmüyor. Aksine, bu sayının artmasına yönelik oldukça uygun koşulların içinde bulunduğumuzu ifade etmek mümkün. Büyük bir göç dalgasının merkezinde yer alan bu coğrafyada bulunan ve resmi sayıları 5 milyona yaklaşan göçmen-mülteci-sığınmacı ya da misafir statüsündeki insanların durumlarını anlamak, onların bu coğrafyadaki etkileşimlerini ve karşılaşmalarını incelemek ve de buradan hareketle göçün yerel görünümünün ötesine geçerek, göç olgusunun dünyadaki seyrini ve kavramsal ardağını tartışmak bu sayımızın temel amacını oluşturuyor. Böylece, çok boyutlu yapısı ve çeşitliliğiyle göç olgusunu anlamayı ve değerlendirmeyi amaçladığımız ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar'ın sekizinci sayısında, göçün disiplinlerarası karakterini yansıtarak sosyal bilimler alanına katkı sunmayı hedefledik. Bu hedef doğrultusunda hazırladığımız 'Göç' odaklı sekizinci sayımızda psikolojiden felsefeye, siyaset biliminden sosyolojiye, uluslararası ilişkilerden, antropolojiye sosyal bilimlerin birçok alanından yapılan katkının yer aldığı değerli bir seçkiyi, siz Viraverita okuyucularına sunmuş olmaktan dolayı büyük bir mutluluk duymaktayız.

Dosya konumuz olan 'göç' kavramına ilişkin ilk çalışma olarak, Berfin KART'ın 'mülteci' konusunun, hukuki ve siyasal bir sorun olmanın yanında, etik ve felsefi bir problem de olduğunu öne sürdüğü kavramsal ve felsefi bir analizi içeren yazısını ilginize sunuyoruz. 'Mülteci'nin kim olduğunu ve 'mülteci sorununun' nelğini tartışarak çalışmasına başlayan KART, 'mülteci'nin korunmasına yönelik yürürlükte olan bildirge ve sözleşmelerin eleştirel bir okumasını

gerçekleştiriyor. Buna göre “Felsefi Bir Sorun Olarak Mültecilik ve Çoklu Kırılganlık” başlıklı bu ilk çalışmada yazar, mülteci olmanın yol açtığı kırılganlık durumunun ötesine geçerek, böylece hem mülteci hem de çocuk/yaşlı/engelli/kadın bir kişi olmanın getirdiği ‘çoklu kırılganlık’ durumunun etik ve felsefi bir zeminde tartışılmasının önemine dikkat çekiyor.

‘Göç’ün kavramsal ve felsefi boyutunun tartışılmaya devam edildiği ikinci çalışmada Pınar TÜRKMEN BİRLİK, dil felsefesindeki farklı yaklaşımların göç olgusuyla girdiği etkileşimi tartışmasının merkezine yerleştiriyor. Humboldt ve Rorty’nin dil anlayışlarının göç olgusuna yönelik nasıl bir tutum takınabileceğini inceleyen TÜRKMEN BİRLİK, dil ve göç arasındaki yoğun ilişkiyi analiz etmeyi amaçlıyor. Bu amaç doğrultusunda, “Dil Felsefesi Temelinde Göç Olgusuna Bir Bakış: Humboldt Ve Rorty” başlıklı çalışmasıyla TÜRKMEN BİRLİK, göç olgusuna dair dil anlayışı üzerinden yeni bir bakış açısı geliştirmeyi hedefliyor.

‘Göç’ olgusu söz konusu olduğunda daha da belirsizleşen ve yitip giden yerel ve küresel boyutları somutlaştırarak, yerelin küreseldeki konumunu tartışmaya açan Erdem AYÇİÇEK ve Ömer Çağrı TECER’in birlikte kaleme aldıkları “Uluslararası Göç Rejimi İtibariyle Türkiye’nin Değişen Konumu: Kurumsal Yaklaşımlar ve Kuramsal Açılımlar” başlıklı çalışma, uluslararası mülteci rejimi içerisinde Türkiye’nin değişen konumunu, kurumsal sorumluluk ve rol dağılımı çerçevesinde inceliyor. Transit ülke konumunda yer alan Türkiye’nin karşı karşıya kaldığı göç olgusu karşısında geliştirdiği stratejileri ve değişen konumunu eleştirel bir analize tabi tuttukları bu çalışmada AYÇİÇEK ve TECER, karar alma mekanizmalarındaki rol dağılımına dikkatleri çekiyor.

Yereldeki odağımızın daha da somutlaştırıldığı ve bu yerel boyutun sosyal-psikolojik boyutla etkileşimi ekseninde tartışıldığı 4. çalışmamızda Meral GEZİCİ YALÇIN ve Serhat YALÇIN göçün etkilerini, Mardin örneğinden hareketle inceliyorlar. Mardin’de yerleşmiş bulunan sığınmacıların toplumsal cinsiyet, sınıf ve etnisite bağlamında sosyal psikolojik bir perspektiften incelendiği “Mardin’de Suriyeli Olmak: Kendini Evinde Hissetmekle Kentin Dışına İtilmek Üzerine” başlıklı çalışmalarında GEZİCİ YALÇIN ve YALÇIN, Suriyeli sığınmacıların Mardin’de yaşadıkları kendini evinde hissetme ve kentin dışına itilme durumlarını, Mardin’de 2017 - 2018 yılları arasında gerçekleştirdikleri dört farklı araştırmanın sonuçlarından hareketle tartışıyorlar.

Sonraki çalışmada Işıl Zeynep TURKAN IPEK, göçün yerel, küresel ve politik boyutlarının gerilimine yoğunlaşıyor ve bu gerilim arasında kendine bir konum arayan bir grubun, ‘yüksek nitelikli göçmenlerin’, öznesi olduğu ‘beyin göçü’ olgusunu tartışıyor. Yüksek nitelikli göçmenlerin iletişim araçlarıyla olan ilişkilerini inceleyerek, bu kişilerin ev sahibi ülke ve/veya

misafir olunan ülkedeki siyasal katılım örüntülerini analiz eden TURKAN IPEK, “Political Participation and Media Use of Highly Qualified Migrants” başlıklı çalışmasında yurtdışında yaşayan yüksek nitelikli Türkiyeli göçmenlerin toplumsal ve siyasi eğilimlerini anlamaya ve açıklamaya çalışıyor.

Göç’ün uluslararası, küresel ve politik boyutları ekseninde ortaya çıkan görünülerinin Avrupa’daki ve özelde Almanya’daki ‘Mülteci Krizi’ bağlamında tartışıldığı “Göçün Güvenikleştirilmesi: Almanya’da Aşırı Sağ Parti AfD’nin Yükselişi ve Suriyeli Mülteci Krizi” başlıklı çalışmasında Sabiha Nur MEÇ, Suriye İç Savaşı sonucunda Almanya’ya ulaşmayı hedefleyen mülteci göçünün artan oranının Almanya siyaseti üzerindeki etkilerini hem ulusal, hem de uluslararası boyutlarıyla inceliyor. ‘Göçün güvenikleştirilmesi’ düşüncesi etrafında yürütülen tartışmada MEÇ, göç karşıtlığını politik söylemlerinin merkezine alarak yükselişe geçen ‘Almanya İçin Alternatif Partisi’nin (Alternative für Deutschland) parti manifestosunu, lider söylemlerini ve seçim afişlerini analiz ederek toplumsal alanda ortaya çıkan İslamofobi ve göçmen karşıtlığının nasıl ortaya çıktığını ve manipüle edildiğini tartışıyor.

Sayımızın “‘Solidarity Rather than Charity’- Reaching out Syrian Refugees in Izmir” başlıklı 7. çalışmasında Elif GÖZLER ÇAMUR ve Adil ÇAMUR, İzmir’de faaliyet gösteren ve mültecilere yönelik çalışmalarıyla öne çıkan ‘Halklar Arası Köprü Derneği’ni odaklarına alıyorlar. Göçün yerel ve hukuki boyutlarının temele alındığı bu tartışma, Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin yasal statüleri ve temel hizmetlere ulaşmalarını sorunlaştırarak başlıyor ve sivil toplumun mülteci sorununa yaklaşımlarını analiz ederek devam ediyor. Bu analizden hareketle GÖZLER ÇAMUR ve ÇAMUR, Halkların Köprüsü Derneği’nin faaliyetlerini ve söylemini ‘dayanışma’ ve ‘hayırseverlik’ kavramları bağlamında tartışıyorlar.

Kentin göç olgusuyla, göçmenler ve mültecilerle girdiği etkileşimi gastronomi çerçevesinde değerlendiren çalışmasıyla Büşra ESER, “Mülteci Restoranları Gastronomik Sahanın Neresinde?” diye soruyor ve ‘Göçmen Mahalleleri, Mülteci Yemekleri ve Mekânsal Ayrışmaya Dair Kuramsal’ bir tartışmayı yürütüyor. Yerel ve küresel boyutların karşılaştırılmasını olanaklı kılan bu tartışmada, İstanbul’un mülteci restoranları bağlamında yaşadığı karşılaşmayı Londra ve Berlin gibi örneklerden hareketle analiz eden ESER, Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı İstanbul’un Bağcılar, Esenler ve Sultangazi ilçelerindeki mülteci restoranlarının mekânsal süreçlerini sosyolojik, psikolojik ve antropolojik bir perspektiften inceleyerek etnik mutfakların tüketimi ve soylulaştırma yazınına bir giriş yapıyor.

Sayımızın göç merkezli bir diğer çalışmasında John O'DONOGHUE, 'mülteci' kavramının politik, kavramsal ve küresel boyutlarda dolaşan eleştirel bir okumasını sunuyor. "The Refugee as Ideological Capital" başlığını taşıyan çalışmasında O'DONOGHUE, bir ideolojik sermaye ürünü olarak mülteci tasvirine yönelik felsefi, psikanalitik ve kültürel analiz ortaya koyuyor. Mültecilerin nasıl bir şekilde kapitalist gündemin bir parçası olduğunu tartışan yazar, mülteci konusunun ele alınış biçimlerini ve genel olarak da 'mülteci'nin anatomisini tartışmaya açıyor.

Göç ile ilgili açtığımız alana son katkısı Safiye ALTINTAŞ, Sema Erder'in 2018 yılının Haziran ayında yayımlanan "Zorla Yerleştirmeden Yerinden Etmeye: Türkiye'de Değişen İskân Politikaları" başlıklı inceleme kitabını değerlendirerek yapıyor. "İç ve Dış Göç Bağlamında Türkiye'de İskân Politikaları" başlıklı değerlendirmesinde ALTINTAŞ, Sema Erder'in eserinin ayrıntılı bir okumasını ve değerlendirmesini bize sunuyor. Bir kitap değerlendirmesinin ötesine geçen yazar, Türkiye tarihini iskân politikaları ve 'zorunlu göç' üzerinden tartışmaya yönelik bir giriş gerçekleştiriyor.

Dergimizin "Açık defter" bölümünde "SSCB-Türkiye ilişkilerinde Kıbrıs Sorunu (1964-1979)" başlıklı çalışmasında Burçin CANAR, 1964 ve 1979 yılları arasındaki SSCB'nin ve Türkiye'nin uluslararası düzlemdeki ilişkisini Kıbrıs politikası merkezinde tartışıyor. Türkiye ve SSCB arasındaki görece yakın bir ilişkinin kurulduğu bu zaman dilimindeki gelişmeleri; Ankara, Atina, Moskova ve Washington eksenlerinde yürütülen tartışmaların Lefkoşa'ya yansımaları bağlamında inceleyen CANAR'ın yürüttüğü bu tartışma, Kıbrıs sorununun uluslararası çerçevedeki oldukça önemli bir evresine ışık tutuyor.

Sonuç olarak, göç olgusunu çoklu boyutları ekseninde ele almaya çalıştığımız bu sayımızda, oldukça kapsamlı bir göç okumasını okuyucularımıza sunabildiğimizi ümit ediyoruz. Göç gibi çok temel ve derinlikli bir kavramın bütün hatlarıyla ve boyutlarıyla tartışılması iddiası elbette imkânsızdır. Bununla birlikte, göçün temel birçok boyutuna yönelik eleştirel ve disiplinlerarası etkileşimi gerçekleştirmeye çalışan bir seçki sunmaktan dolayı mutluluk duyuyoruz. Bu çabamızda değerli yazılarıyla dergimize katkı sunan tüm yazarlara, Viraverita'nın disiplinlerarası karşılaşmalarında bizimle birlikte yürüdükleri için çok teşekkür ediyoruz. Karşılıklı dayanışma ve işbirliği duygularıyla yürütmeye çalıştığımız bu süreçte yazıları değerlendirmiş olan tüm hakemlerimize çok titiz, detaylı ve yapıcı hakemlikleri nedeniyle minnettarız. Yeryüzündeki yerlerini arayan insanların kendilerini ait hissedebilecekleri bir yere varmalarının olanaklarını düşündüren keyifli okumalar diliyoruz.

ORCID ID

Gözde KIRAL UÇAR <https://orcid.org/0000-0001-5888-1101>

Meriç KÜKRER <https://orcid.org/0000-0001-8069-4564>

Özgür UÇAR <https://orcid.org/0000-0002-4668-5004>

Declaration of Conflicting Interests

The author(s) declared that there were no conflicts of interest with respect to the authorship or the publication of this article.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar(lar) bu makalenin yazarlık veya yayımlanmasına ilişkin olarak hiçbir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiş(ler)dir.

KAYNAKÇA

- Summers, H. (2018, March 26). Why we're paying the rent for a million Syrian refugees. Retrieved 2018, December 20, from <https://www.theguardian.com/global-development/2018/mar/26/scheme-cash-transfer-turkey-1m-refugees-eu-aid>
- United Nations. (2017). World Population Prospects: The 2017 Revision, Key Findings and Advance Tables, New York- United Nations. Retrieved 2018, December 21, from https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf.